

POVZETEK IN DODELAVA MISLI IZ KNJIGE "ŠOLA KREATIVNEGA PISANJA" (Aleph, 1990)

OPOZORILO! Pri branju spodaj zapisanega je treba vselej imeti v glavi aksiom št. 1, ki pravi: "Če velja nekaj, velja tudi obratno!"

A) KAKŠNA OSEBA NEKI JE PISATELJ OZ. PISATELJICA?

- Obdarjen je z dovtetnostjo in močjo zaznavanja.
- Sposoben je pogumno in brez zadržkov razkriti vse svoje in drugih plati.
- Je virtuoz jezika.
- Hodi naokrog, potuje, življenje si ogleda od blizu.
- Najprej je zmožen slepe predanosti pisanju, potem pa hladne in kritične, nepristranske presoje napisanega.
- Ne presliši svojih podzavestnih misli, ne pozablja sproti svojega fantaziranja.
- Je vztrajen, predan cilju in poti, marljiv; ne priznava avtoritet, je agresiven do etabliranih resnic, igriv, radoveden, zvedav, spontan, (duhovno) elastičen.
- Rad ima jezik in besedne igre.
- Pisanja ne pojmuje kot nekaj vzvišenega, kulturnega, kot nekakšno božansko početje.
- Romanopisec gleda (na nekaj) kot otrok ali idiot, kot da bi nekaj videl prvič.
- Pravi romanopisec svojega življenja v pravem pomenu besede nima - ampak le nenehno beleži sedanost.
- Pravi pisatelj je goreč in navdušen.
- Pisatelji so tako narejeni kot tudi rojeni.
- Pisatelj gara.
- Za vsakega pesnika je neogibno, da nekaj časa preživi v (geografskem) izgnanstvu, preden se vrne domov.

B) ZAKAJ PISATI?

- Pazite se ljudi, ki hočejo vedeti, čemu so namenjene pesmi in slike. Taki ljudje namreč nimajo smisla za resnično vrednost.

- Pišemo zato, da potegnemo iz spomina, kar bi sicer brez pisanja ostalo nedosegljivo. Da torej tako osvojimo lastno življenje.
- Če pišeš, si intenziviraš življenje.
- Besede, govor, pisanje so človekovo osebno cestno omrežje, po katerem potuje njegova duhovnost. Boljše razvito cestno omrežje omogoča hitrejšo in varnejšo potovanje, omogoča pa tudi obisk bolj oddaljenih krajev.
- V raznih patoloških situacijah je kreativnost (pisanje) uspešen obrambni mehanizem, ki varuje pred zdrkom v shizoidno in depresivno fazo.
- Umetnost nam kaže, kako obvladati bolečino.
- Pisatelj piše, da zasluži kaj denarja.
- Pisatelj piše zaradi avtonomne ustvarjalne nuje.
- S pisanjem lahko odlično ubiješ čas.

C) O ČEM PISATI?

- Lepslovje se podrobno ukvarja s človeškimi čustvi.
- Literatura ve, da je resnica o smislu ali nesmislu (življenja) nedosegljiva.
- Vse tvoje (ne)posredne izkušnje so edino blago, ki ga lahko ponudiš naprodaj.
- Navdiha ni.
- Izbor snovi za pisanje je stvar domišljije.
- Vedno imaš snovi za tisoč romanov.
- Nič ni pusto, dolgočasno ali banalno.
- Nikoli ne piši o tistem, česar ne poznaš.
- Najbolj dragoceno je tisto, kar te je prizadelo (o tem piši in ne bo te več bolelo).
- Ni nobenih izvirnih zgodb.

D) KAKO PISATI?

- Vsi pisatelji se razlikujejo po tem, kako pišejo.
- Pri pisateljski obrti se ni mogoče ravnati po butalski metodi: glej, kako dela mojster, in ponavlaj za njim.
- Pisatelj se mora ukvarjati z ljudmi, kakršni so, ne pa s takšnimi, kakršni bi morali biti.
- Piši jedrnato, brez odvečnih besed. Za izražanje najbolj zapletenih in najglobljih misli je treba najti najmanj zapleten način ubeseditve.
- No thought control!
- Za pisanje si je treba določiti urnik.

- Najprej je treba tekst v celoti napisati v mislih (tekst naj sam zraste v pisatelju) in šele ko postane dovolj zrel, ga spraviti na papir.
- Pri pisanju se je treba izogibati nedoločnega in splošnega; iskati je treba tisto, kar je ostro in natančno, kar je podrobno.
- Proces pisanja naj bi bil takšen:
 - a) domneva/problem/vprašanje/... b) zasnova teksta c) osnutek teksta d) popravki osnutka e) ponovni popravki že predelanega osnutka e) urejanje, preurejanje predelanega osnutka.
- V romanu drammatizirajte! Nastavljajte trnke za bralečvo pozornost. Nič medlih in monotonih izjav!
- Svojih nazorov ne mešajte v roman.
- Znati je treba oblikovati osebe z različnimi načini govorenja
- Zabeležite si vsako malo (za) misel. Stavke, zapisane v beležki, lahko nemudoma pelje k naslednjemu. Zasnova zgodbe se lahko razvije medtem, ko si delate zapiske. Nekaj dni nato razmišljajte o zasnovi - potem pa zgodbo napišite.
- Če kaj pri amaterskem pisanju moti, potem je to ikona velikega vzornika.
- Za pisanje proze ni zadosti le dar pisanja, temveč tudi sposobnost ustvarjati (izmišljati) si prizore, posameznosti, osebe.
- V iskrenosti ni ničesar umetniškega.
- V literaturi je poglaviti dar metafora.
- Moški ali skoči ali sestopi ali se spusti s kočije. Kdo bi pripomnil, da gre za razliko tako v ideji (ideji za dejanje) kot v dejanju samem. Da, a gre tudi za razliko v zvoku!
- "Pisati začnem brez zavestno določene teme ali osebe. Začnem s stavkom, ki se porodi spontano, ki ni zavestno pripravljen."
- "Najboljših idej ne najdem prav med pisanjem. Pisanje naj bo iskanje besed za dobre ideje."
- Roman se porodi iz neke skritih pomenov polne (vizualne) podobe, ki spontano priplava v avtorjeve misli.
- Stil je nekaj takega kot prstni odtis.

E) ZA KOGA PISATI?

- Ne pišite za literarne kritike in urednike.

F) KAKŠEN NAJ BO DOBER TEKST?

- Ni absolutnih kriterijev, ali je nek tekst dober ali slab.
- Tekst naj bo takšen, da bralec prisotnosti pisca v tekstu ne bo opazil.

- Tekst naj pove točno tisto in samo tisto, kar ste hoteli povedati oz. doseči s tekstom.
- V velikem leposlovju bralec ganejo osebe in dogodki (iz teksta), ne pa čustva osebe, ki pripoveduje zgodbo.
- V dobrem tekstu ni ločnice med osebnim (tvojim) in vsesplošnim (človeškim) izkustvom.
- Zgodba, ki nima morale oz. nauka, nima smisla, teže; zgodba z jasno poanto, dokončnim odgovorom, moralo, naukom, pa "teži" (soli pamet).
- Pesem ne sme biti zgolj nečimrni privesek k avtorjevi osebnosti (t.j. osvobodjena mora biti pesnikovega ega).

G) KAKO SE UČITI PISATI?

- Pisanja kot kreativnega procesa se v celoti ni mogoče naučiti.
- Pisanja se najučinkoviteje učimo ob samem pisanju. Torej: pisati, pisati in še enkrat pisati!
- Berite druge tekste, da ne boste po nepotrebem ponavljali že povedanega in knjiženega.
- Izoblikovati si je treba širok besedni zaklad.
- Zapisujte si pred spanjem tisto, kar se vam je pripetilo med dnevom.
- Pišite si dnevnik.
- Eksperimentirajte z besedami in stavki.
- Preberite kakšno knjigo z literarnoestetsko teorijo.
- Učenje pisanja je proces izostritve djemanja.
- Napisati je treba več variant zgodbe, pesmi, ..., ki ste jo že zapisali.
- Delavnice kreativnega pisanja so podobne avtomehaničnim delavnicam. Učijo pisati instant ("hamburgerske") pesmi.
- Izmenjute si tekste z znancem (-i). Skupaj jih kritično pretresajte.
- Naučite se konkretnosti opazovati na gol način, brez vnaprejšnjih teorij, shem, predsodkov.
- Imeti je treba svoj miren osebni kotiček za pisanje.
- Naučiti se morati mirnosti in zbranosti.

Zgornje stavke je izbral, uredil, dodelal, predelal in tu ter tam še kaj dodal Jože Kos (v Mariboru, 21.3.1991).

P.S.: Zbornik z naslovom "ŠOLA KREATIVNEGA PISANJA", ki je l.1990 izšel pri založbi ALEPH, lahko naročite na naslovu "Aleph (pri LDS), Dalmatinova 4, 61000 Ljubljana" ali pa ga kupite v eni od boljše založenih knjigarn.

NEKAJ PRIMEROV IZHODIŠČNIH NASTAVKOV ZA PISANJE LITERARNEGA TEKSTA

a) *Ste v Stolni cerkvi na Slomškovem trgu v Mariboru, sredi nedeljske maše (vsega tega ne veste). Po malo več kot 1900 letih ste se pravkar prebudili in ugotovili, da se nahajate na nekakšnem križu sredi bogato okrašenega prostora (oltarja) (v omenjeni cerkvi). Žebliji v dlaneh in stopalih, s katerimi ste pričvrščeni na križ, vas ne bolijo. Gledate ljudi pod in pred sabo in si mislite svoje.*

O čem vse tečejo vaše misli? (zapišite v prozi ali verzih)

b) *Predvolilni čas. Stojite pred tablo s plakati. Na enem ste upodobljeni vi kot predsedniški kandidat. Opazujete svoj izraz na plakatu. Pristopi fantek in ugotovi, da ste na plakatu vi. Steče pogovor med njim in vami.*

Kako teče ta pogovor?

c) *Stopate proti centru mesta. Pred vami se pojavi ptič, ki stoji na pločniku in vas gleda. Sploh se vas ne prestraši. Kar naprej vas gleda in ko se približate in zaustavite, vas nagovori v čisti slovenščini.*

Kaj storite, kako se pogovarjate s ptičem?

d) *Prišli ste v ženitno oz. možitno posredovalnico. Pogovarjate se z dotičnim uslužbencem in ta vam naloži, da v eni minuti na list napišete niz desetih besed (te naj ne bi bile v medsebojni zvezi, pravi), ki bi jih naj kot prvo sporočilo prebral(a) fant/dekle/moški/ženska, ki jo/ga bo uslužbenec izbral in poslal na zmenek z vami.*

Katerih deset besed bi napisali?

MARIBOR, 21.3.1991
PRIPRAVIL: JOŽE KOS

ANTI RECEPTI ZA PISATELJE SKUPINSKE ZGODBE

Zadnjič smo iskali trnke na katere bomo obesili našo zgodbo. To je bila prva faza ustvarjalnega procesa, ki niti pri enem samem človeku ni vedno enak, kaj šele pri toliko različnih ljudeh, kot smo npr. mi, ki se srečujemo v šoli kreativnega pisanja. Bodi pozoren - na to, kaj se dogaja z besedami, ki si jih vzel-a zadnjič s seboj. Zanimivo bo slišati tvojo zgodbo.

Če si nanje pozabil ali kar ne veš, kaj bi z njimi počel - NE SKRBI!

Donald M. Murray govori v knjigi "Šola kreativnega pisanja", o kateri je bilo govora že na prejšnjih straneh, o nujnem zastopju pri pisanju, ki ga doživljajo vsi pisatelji.

"Morison ne piše. Poklicni pisatelj je, tiskajo ga in objavljajo v antologijah, vendar ne piše. Sede k pisalnemu stroju in skoči pokonci, da bi potkal še malo papirja. Ureja in preureja svoje zapiske, si pripravlja tretjo skodelico čaja, stopi do papirnice, da bi si kupil novo pero, prebrska knjižnico, da bi izsledil prav tisto zmuzljivo referenco. Sestavlja začetke in zapiske in še več zapiskov in map in načrtov, osnutka pa ne spravi skupaj.

Ugiba, ali ima morda pisateljsko blokado. Na urniku si določi čas za pisanje, zapre vrata v svojo sobo in gleda, kako rase drevo. Počasi. Napravi si lep delovni načrt, ga natipka, obesi nad svojo mizo, vendar se ga ne drži. Sestavlja pisma - v mislih - v katerih piše uredniku, da teksta ne more oddati. Razmišlja o tem, da bi se začel ukvarjati z nepremičninami ali z marketingom ali pa da bi postal plačani morilec. Piše samomorilska sporočila - v mislih -, ki so duhovita, ironična, objavljava. Zadirčen je z ženo, ponoči leži buden in se sprašuje, če je pisateljsko blokado mogoče ozdraviti.

Toda Morison ve, da nima pisateljske blokade. Že štirideset let se ukvarja s pisanjem. Preživlja normalen, nujen in vedno grozljiv zastoj, ki mu sledi učinkovito pisanje."

NA KAJ ČAKA MORISON?

OKOLIŠČINE ALI VRSTE SPOZANJ, na katere čaka oz. bi jih moral poznati - čutiti PISATELJ pred pisanjem.

- INFORMACIJE - kopiči "kompost" informacij, mnogo več kot jih potrebuje, tako da postane potreba po pomenu in redu nujna že zaradi njihovega preobilja. Išče tisto, kar je ostro in natančno, ne pa nedoločeno in